

Av. Cihat Bingöl
Legal Hukuk Bürosu

Uluslararası Ticari Sözleşmelerde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Ticari sözleşme, iki veya daha fazla kişi arasında ticari nitelikte bir iş yapmak amacıyla yapılan anlaşmadır. Günümüzde uluslararası ticari sözleşmeleri düzenleyen uluslararası borçlar kanunu veya ticaret kanunu bulunmaması nedeniyle uluslararası ticaret hacmi ve ilişkilerinin gelişmesine paralel olarak ticaret hukukunu ilgilendiren konular, uluslararası anlaşmalar yapılması yoluyla yeknesak kurallara bağlanmıştır. Uluslararası ticaret düzenlemeleri ile ilgili Milletlerarası Ticaret Odası (ICC), Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu (UNCITRAL) gibi kuruluşların çalışmaları neticesinde çeşitli konularda tekdüze kurallar hazırlanmaktadır. Taraflar arasında yapılacak işin konusuna (alım satım sözleşmesi, hizmet sözleşmesi, yapım sözleşmesi.v.s.) göre imzalanacak sözleşmede bulunması gereken hususlar farklılık gösterebilmekle birlikte uluslararası ticari sözleşmelerde genel itibarıyla bulunması gereken hususlar aşağıda sıralanmaktadır:

1- Tarafların Ticari Unvanları ve Adresleri

Ticari sözleşmelerde sözleşme taraflarının ticari unvanının ve adresinin tam olarak ve eksiksiz yazılması önemlidir. Uluslararası ticari sözleşmelerde sözleşme taraflarının isimleri uyrukları ile yazılır. Örneğin Türk Kanunlarına göre kurulmuş anonim şirket, Almanya Federal Cumhuriyeti Bavyera Eyaleti Kanunlarına göre kurulmuş anonim şirket gibi.

2- Sözleşme Konusu Şeyin Niteliği - Kalitesi

Tacirler arasında yapılacak sözleşmenin konusu şayet bir mal satımına ilişkin ise malın niteliğinin sözleşmede açıkça düzenlenmesi gerekir. Malın niteliğinin tüm detayları ile sözleşme maddesi içerisinde belirtileceği gibi malın niteliğini gösteren teknik rapor, çizim ve sair teknik özellikleri belirten belgelerin sözleşmeye eklenmesi yoluyla da belirtilebilir. Ancak sözleşmeye ek yapılan belgelerin neler olduğunun sözleşmenin ilgili maddesinde açıkça yazılması ve sözleşmenin ayrılmaz bir parçası olduğunun belirtilmesi gereklidir. Şayet sözleşmenin konusu bir hizmet alımına ilişkin ise bu hizmetin kalitesinin neye göre ve nasıl belirlenebileceğinin belirlenmesi amacıyla tarafların mutabık kaldıkları uluslararası kalite standartlarının neler olduğuna ve hizmeti

sunan tarafın bu kalite standardına ilişkin belgeleri sunmasına sözleşmede yer verilmesi önemlidir.

3- Sözleşmenin Konusu Mal Satımı ise Malın Miktarı

Tacirler arasında yapılan sözleşme uluslararası mal satım sözleşmesi ise sözleşmeye konu edilen malın miktarının da açıkça yazılması gereklidir. Özellikle miktar belirtilirken uluslararası ölçülerin kullanılmasına özen gösterilmelidir ki; bu konuda ileride yaşanabilecek anlaşmazlıkların önüne geçilebilsin.

4- Sözleşme Bedeli

Sözleşme konusu işin niteliğine göre sözleşme bedelinin açıkça ve net bir şekilde belirtilmesi gerekmektedir. Örneğin alım satım sözleşmelerinde satışa konu malın hangi bedelle satılacağı, ödemenin de hangi ülkenin parası ile yapılacağı belirtilmelidir. Yine eser (yapım) sözleşmelerinde bedelin birim fiyat mı yoksa anahtar teslimi fiyat şeklinde mi olacağı da belirtilmelidir. Bir diğer önemli husus ise kullanılacak para biriminde de yanlış anlamalara neden olmamak için belirlenen para biriminin hangi ülkenin para birimi olduğunun açıkça yazılması gereklidir. Örneğin Amerikan doları, Kanada doları, Avustralya Doları gibi.

5- Bedelin Ödeme Şekli

Uluslararası ticari ilişkilerde farklı ödeme şekilleri uygulanmaktadır:

- Kabul kredili ödeme,
- Mal mukabili ödeme,
- Mahsuben ödeme,
- Müşterek hesap ve konsinye satış,
- Peşin ödeme,
- Vesaik mukabili ödeme,
- Akreditif,
- Karşı-ticaret.

Uluslararası ticari sözleşmelerde güvenilir olması sebebiyle en çok tercih edilen ödeme şekli "akreditif"dir. Akreditifin de açma şekline ve ödeme metoduna göre farklı türleri bulunmaktadır. En yaygın kullanılan akreditif "ibrazda ödemeli akreditif", en güvenli kabul edilen

akreditif ise "dönülemez teyitli akreditif"tir. Uygulamada tacirlerin akreditif açıldıktan sonra sözleşme yapmama hatasına düştüğü de görülmektedir ki; akreditif sadece bir ödeme şekli olması sebebiyle ödeme şekli dışında kalan hususların sözleşme ile düzenlenmemesi ciddi riskleri beraberinde getirmektedir. Sonuç olarak; uluslararası ticari sözleşmelerin konusuna göre en uygun ödeme şeklinin belirlenmesi ve sözleşmeye yazılması oldukça önemlidir.

6- Harçlar ve Masraflar

Yapılacak olan sözleşmenin konusuna göre sözleşme nedeniyle doğacak harç ve masrafların taraflardan hangisine ödeneceği açıkça yazılması bu konuda ortaya çıkması muhtemel ihtilafları engelleyecektir. Örneğin ihracat-ithalat-gümrük ücretleri, alınması zorunlu belge-lisans olacak ise bunların masrafları, vergiler, ödeme şekline göre doğacak banka masrafları gibi.

7- Alım- Satım Sözleşmelerinde Malın Teslim Yeri ve Zamanı, Teslim Şekli

Özellikle uluslararası alım satım sözleşmelerin malların teslim yeri, masraf ve risklerin alıcıya geçmesi; teslim zamanı da malın ne zaman teslim edilebileceğinin tespiti yönünden önemlidir. Zira satıcı belirlenen zamanda, belirlenen yerde malı teslim etmek zorundadır; aksi takdirde sözleşmeyi ihlal etmiş olacaktır. Uluslararası alım satım sözleşmelerinde taşıma riskleri ve masrafların sözleşme taraflarından hangisine ait olduğunun tespitinde yaygın olarak Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) tarafından hazırlanan Incoterms'ler kullanılmaktadır. Burada önem arz eden husus, sözleşmede açıkça yazılı olmadığı sürece Incoterms'lerin kullanılamayacağıdır. Taraflar hangi Incoterms'in uygulanması üzerinde mutabık kalmışlarsa bunun sözleşmede açıkça yazılı olması (örneğin CIF/Ankara Incoterms 2010 gibi) gerekmektedir.

Bir diğer önemli detay ise Incoterms'lerin sadece alım-satım sözleşmelerinde kullanılan terimler olduğu; hizmet sözleşmelerine uygulanamaz olmasıdır.

8- Ticari Evrak

Sözleşme konusu işe ilişkin ticari evrakın (kalite belgesi, ithalat-ihracat belgeleri, sigorta poliçesi vs.) sözleşmenin hangi tarafınca temin edileceği ve bu yükümlülüğünü ne zaman, nerede ve ne şekilde ifa edeceği açıkça belirtilmelidir.

9- Sigorta

Taraflar arasında yapılacak sözleşmenin niteliğine göre tarafların yaptırılacak sigortanın türü, sigorta bedelini kimin ödeyeceği, sigorta poliçesinde lehdar olarak kimin gösterileceği, sigorta poliçesinin süresi konusunda da anlaşmış olmaları ve bu hususları açıkça belirtmeleri gerekmektedir.

10 - Muayene (Denetim) Hakkı

Sözleşme konusu işin bitiminde (örneğin alım satım sözleşmesinde malın alıcıya tesliminde ya da yapım sözleşmelerinde yapının tamamlanarak iş sahibine tesliminde) işin sözleşmede belirlenmiş olan niteliklere uygun olarak yapılıp yapılmadığını belirlemek için denetim(muayene) yapılabilmesi amacıyla tarafların makul bir süre belirlemesi önemlidir. Yine önemli olan bir diğer husus da uluslararası sözleşmelerde düzenlenecek olan denetimin kimin tarafından ve nerede yapılacağıdır. Denetimin sözleşmenin konusuna göre alanında uluslararası yetkinliğe sahip, bağımsız, tarafsız ve uluslararası kabul görmüş güvenilir kuruluşlara yaptırılması ve bunun da sözleşmede açıkça belirtilmesinde fayda bulunmaktadır.

11- Garanti ve Cezai Tazminat

Sözleşmede taraflardan birinin sözleşme konusu iş için garanti vermesi halinde garantinin başlayacağı tarih ve ne kadar süreceği, garanti kapsamı, sözleşme konusu şeyin iade ve değişim şartlarının kesin olarak ve açıkça yazılmasında fayda bulunmaktadır. Burada belirlemek gerekir ki; yapılacak sözleşmenin konusuna göre garanti ile ilgili düzenlemeler de farklılık gösterecektir. Yine sözleşmede taraflar için öngörülen önemli yükümlülüklerin ifa edilmemesi veya geç ifa edilmesi veya eksik ifa edilmesi durumlarında karşı tarafa tazmin garantisi verilmesi de düzenlenebilir. Örneğin satım sözleşmelerinde

satım konusu malın belirlenen tarihten sonra teslimi halinde satıcının gecikilen günler için belirlenen miktarda cezai tazminat ödemesi veya yapım/hizmet sözleşmelerinde sözleşme konusu işe belirlenen tarihte başlanmaması halinde işe başlamada gecikilen günler için belirlenecek cezai tazminatın ödemesi gibi.

12- Ön Şartlar

Uluslararası ticari sözleşmelerde taraflar sözleşmedeki yükümlülüklerin ifa edilmesi için ön şartlar kararlaştırabilirler. Örneğin uluslararası taşıma sözleşmelerinde taşımaya konu malın sigorta poliçesinin yapılması ve sözleşmenin diğer tarafına ibrazı ön şart olarak kararlaştırılabilir. Şayet taraflar sözleşmedeki ön şartların gerçekleşmemesi durumunda sözleşmenin geçerlilik kazanmamasını amaçlıyorlar ise bu hususun sözleşmede açıkça yazılı olması gerekmektedir. Bu bakımdan uluslararası ticari sözleşmelerin hazırlanmasında sözleşmenin

konusuna göre ön şart olarak görülen hususların açıkça belirlenmesi ve bu hususların gerçekleşmemesi halinde sözleşmenin geçerli olmayacağı veya feshedilmiş sayılacağı sözleşmede açıkça yazılması gerekir.

13 – Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları

Uluslararası ticari sözleşmelerde sözleşmenin konusuna göre fikri ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin düzenlemelere yer vermekte de fayda bulunmaktadır. Zira sözleşmenin tarafı olan tacirlerin kendi ülkelerinde fikri ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin yasal düzenlemeler farklılık gösterebilmektedir. Yapılacak sözleşme ile karşı tarafa fikri ve sınai haklar yönünden hiçbir hak verilmeyecekse ya da hangi kayıt ve şartlarla ve kapsamda verilecekse bu hususların açıkça sözleşmeye yazılması gereklidir.

14- Gizlilik

Uluslararası ticari ilişkilerde taraflardan biri diğerinin veya taraflar birbirlerinin ticari sır olarak nitelendirilebilecek neviden bilgilerine vakıf olabilmektedirler. Bu nedenle sözleşmenin, konusu uyarınca gizli bilgilerin paylaşılmasını gerekli kılan bir sözleşme olması halinde sözleşmede tarafların gizli bilgileri ne şekilde kullanacağı, nasıl muhafaza edeceği, üçüncü kişiler ile paylaşmasının şartları açıkça belirlenmeli ve sözleşmeye yazılmalıdır. Ayrıca gizlilik yükümlülüğünün ihlal edilmesi halinde mutabık kalınan tutarda cezai tazminatın ödenmesinin de sözleşmede yazılması faydalı olacaktır.

15- Mücbir Sebepler, Beklenmeyen Haller

Sözleşmeler yapıldıktan sonra tarafların kontrolü dışında ortaya çıkan ve sözleşme yapılırken ön göremedikleri bazı olayların gerçekleşmesi tarafların yükümlülüklerini yerine getirmesini imkansızlaştırabilir veya oldukça zorlaştırabilir. (Örneğin genel grev, yangın, deprem, volkanik patlama, küresel ekonomik kriz gibi.) Bu gibi durumların gerçekleşmesinin beklenmeyen hal veya mücbir sebep olup olmayacağı ve gerçekleşmesi halinde sonuçlarının neler olacağı sözleşmede düzenlenmelidir.

16- Fesih

Sözleşmede düzenlenen yükümlülüklerin ifası esas olmakla birlikte yükümlülüklerin ifa edilmemesi halinde taraflara sözleşmeyi feshetme hakkı verilebilir. Taraflara sözleşmeyi fesih hakkı verilir ise bu hakkın hangi hallerde ve ne şekilde kullanılacağı ve fesih ihbarının da hangi şekilde yapılacağına açıkça ve net olarak sözleşmede düzenlenmesinde fayda bulunmaktadır.

17- Uyuşmazlıkların Çözüm Yolu ve Uygulanacak Hukuk

Uluslararası ticari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların çözümünde üç yol bulunmaktadır. Birincisi tarafların kendi aralarında dostane ilişkiler ile çözmesi, ikincisi milli mahkemelere başvurma üçüncüsü de alternatif çözüm yollarıdır. Uluslararası ticari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların çözümünde yaygın olarak tercih edilen yol alternatif çözüm yollarından olan tahkim usulü olmakla birlikte; taraflar hangi çözüm yolunu seçiyor ise bunun açıkça sözleşmede yazılı olması gereklidir. Uluslararası ticari sözleşmelerde önemli konulardan biri de sözleşmeye uygulanacak hukukun seçilmesidir. Sözleşmede düzenlenmeyen konuların veya sözleşme hükümlerinin yorumlanmasında tarafların mutabık kalacağı bir hukukun belirlenmesine ihtiyaç olacaktır. Uygulanacak hukukun seçiminde sözleşmedeki düzenlemeler ile uyumlu bir hukukun seçilmesi önemlidir. Çünkü sözleşmedeki düzenlemeler ile çelişen hukukun seçilmesi halinde sözleşmedeki hükümler ile seçilen hukuk çelişecek ve belki de sözleşmedeki hükümler geçersiz olacaktır.

18- Taraflarca Sözleşmede Değişiklik Yapılması Şekli

Sözleşme metnine, sözleşmede sonradan yapılacak değişikliklerin mutlaka yazılı olarak ve her iki tarafın yetkilileri tarafından imzalanması şartıyla geçerlilik kazanacağı yazılmalıdır. Bunun açıkça yazılmaması gelecekte sözleşmedeki bir maddenin sözlü olarak değiştirildiği iddiasını gündeme getirebilir.

19- Sözleşme Maddelerinin Birbirinden Ayrılabilir Olması

Sözleşmeler yapıldıktan sonra bazen sözleşmedeki bazı maddeler herhangi bir nedenle geçersiz hale gelebilir. Bu nedenle böyle bir durumun sözleşmenin geçerliliğini etkilemeyeceği, ilgili maddenin sözleşmeden çıkartılmış kabul edileceği ve sözleşmenin kalan şekliyle yürürlükte olduğunun sözleşmeye yazılması faydalı olacaktır.

20- Bildirimler

Sözleşmeden kaynaklanan bir durumun taraflarca birbirine nasıl ve ne kadar süre içerisinde bildirileceğinin sözleşmede açıkça yazılması gereklidir. Örneğin sözleşme konusu işin eksik yapılması halinde buna ilişkin bildirim ne kadar süre içerisinde ve nasıl diğer tarafa bildirileceği gibi. Bildirimlerin sıhhati için önemli bir husus da adres değişikliklerinin tarafların birbirlerine bildirmesidir. Bu nedenle sözleşmede tarafların adreslerinde değişiklik olması durumunda bu durumu ne kadar süre içerisinde birbirlerine bildirecekleri de düzenlenmelidir.

21- Yürürlük Tarihi ve Tarafların İmzası

Tarafların yükümlülüklerini ifa etmeye ne zaman başlayacaklarını tespiti bakımından sözleşmenin ne zaman yürürlüğe gireceğinin sözleşmede belirtilmesi gerekmektedir. Ancak burada da dikkat edilmesi gereken husus tarihin yazılış şeklidir. Şöyle ki; 01.06.2013 olarak yazılan tarih Türkiye'de haziran ayının birinci günü olarak anlaşılmakta iken; Amerika'da ocak ayının altıncı günü olarak anlaşılmaktadır. Bunun gibi bir yanlış anlaşılmayı önlemek için sözleşmelerde "ay"ı rakam ile belirtmek yerine yazı ile (örneğin 1 Haziran 2013 gibi) belirtmek gerekir. Sözleşme birden fazla sayfadan oluşuyor ise sadece son sayfa değil sözleşmenin tüm sayfalarının sözleşmenin taraflarınca imzalanması gerekmektedir.

Sonuç olarak; uluslararası ticari sözleşmelerde sözleşmenin konusuna göre ve konusuna has olarak bulunması gereken unsurlar farklılık gösterecektir.

Bu nedenle yapılması planlanan uluslararası sözleşmenin konusunda uzman hukukçular tarafından hazırlanması veya karşı tarafça önceden hazırlanmış olan sözleşmenin incelenmesi yönünden uzman hukukçulardan hukuki destek alınması gelecekte vuku bulabilecek olası uyuşmazlıkların mümkün olduğunca önüne geçilmesini sağlayacaktır.

IMPORTANT CONSIDERATIONS IN INTERNATIONAL COMMERCIAL CONTRACTS

A commercial treaty is a treaty between two or more people and its qualification commercial. In this day and time there is not an international obligations code, neither business law. By this reason *lex mercatoria* is based on the rules which are uniform laws. In addition *lex mercatoria* is related with volume of trade and relations between states. International Chambers of Commerce (ICC) and United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) work on international trade regulations and its rules. In more cases than not a commercial treaty includes some subjects. To mention there are few are business names in counterparty and their addresses, contract product, contract price, method of payment, delivery point, fuse, right of search etc. Commonly used subjects are

1. Business names of counterparty and their addresses: The most important thing is writing a business name completely.
2. Contract Product and its Quality: It matters on selling/buying goods or a buy service from someone or something. Quality of goods, technical reports etc could be attached. If someone buy service, counterparties have to come to terms with service and its details.
3. If contract product is about selling goods, both sides have to come terms with its quantity.
4. Contract price
5. Method of payment
6. Fees and expenditures
7. Delivery point, if a contract product is about selling/buying a good. Moreover mode of delivery and time of delivery must be remarked.
8. Mercantile paper: It must be remarked which side of counterparty would assure the mercantile paper.
9. Fuse
10. Right of search
11. Suretyship and exemplary damages
12. Conditions precedent
13. Intellectual and industrial property rights: Giving place to intellectual and industrial property rights is beneficial, because these rights vary by states. That is why giving place to intellectual and industrial property rights is important between counterparties.
14. A confidentiality agreement
15. *Vis majors* and unexpected situations
16. Terms of termination
17. Settle a controversy and applicable law
18. Making legal changes in a contract
19. Being separable of each provisions of the contract
20. Declaratives
21. The closing and its time, signs of counterparties